

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

JANA ŠEMBEROVÁ

Historie Univerzity třetího věku na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích začíná v roce 1991 na Fakultě zdravotně sociální. Vznik fakulty iniciovaný pracovníky nemocnice III. typu, tj. fakultního s patnáctiletou zkušeností s výchovou mediků, postgraduálním vzděláváním lékařů a středních zdravotnických pracovníků ve spolupráci s lékařskými fakultami Univerzity Karlovy v Praze a Plzni, určil její zdravotnickou orientaci. Tehdejší rektor Jihočeské univerzity doc. PhDr. Jiří Divíšek, CSc., a děkanka Zdravotně sociální fakulty doc. PhDr. Jana Šemberová, CSc., myšlenku a úmysl založit a rozvíjet Univerzitu třetího věku podpořili.

1992/1993–1994/1995. První studijní obor *Péče o člověka a jeho zdraví* otevřela univerzita v akademickém roce 1992/1993. Nabídla seniorům šesti semestrový zdravotně sociální program s tříhodinovou dotací přímé výuky a dvěma hodinami konzultací týdně („seniorský čtvrtek“), s povinnostmi plnit zápočty a dílčí zkoušky, v závěru studia vypracovat a obhájit absolventskou práci. V červnu 1995 při slavnostním předávání osvědčení o mimořádném studiu jejím 28 absolventům ucelený vzdělávací program uzavřela. V květnu 1996 podpořila ustavení Klubu absolventů Univerzity třetího věku a přihlásila se k účasti na tvorbě a realizaci kontinuálního programového vzdělávání seniorů.

1995/1996–1997/1998. Realizací oboru *Péče o člověka a jeho zdraví* v akademickém roce 1995/1996–1997/1998 Univerzita třetího věku prokázala, že i neprofesní zájmové vzdělávání lze poskytovat na „univerzitní“ úrovni. Ucelený pohled na vzdělávání jí současně umožnil označit oblasti, které je nutné mít na zřeteli při vzdělávání dospělých v pozdějším věku. Jde o oblast počítačové a funkční gramotnosti, kultivace volného času, kultury mezilidské vzájemnosti a lidského bytí (hledání smyslu života a vyšších cílů).

1998/1999–2000/2001. Následná koncepce vzdělávání doznala podstatných změn. Nový studijní obor *Člověk ve zdraví, nemoci a tísní* se přeměnil ve dvou-
stupňový, s možností volby délky a typu vzdělávacího programu. První ročník byl vstupní, uvádějící do studia, volba varianty programu A byla volbou uceleného a tematicky uzavřeného oboru probíhajícího po ročnicích a ukončeného v závěru šestého semestru.

Z terénní výuky v Českém Krumlově – kurz
Poslední Rožmberkové

Konference European Women in Older Age,
konaná ve dnech 12. 4.–15. 4. 2011
v Českých Budějovicích

Foto: archiv JU v Českých Budějovicích

Druhý a třetí ročník předpokládal prohloubení klíčových témat oboru a vzdělávání v oblasti informatiky a komunikace. Volba varianty programu B a C byla volbou stupně náročnosti studia a ověření možnosti vstupu do projektových aktivit (národních i zahraničních) a aktivní účasti v nich. Slavnostní imatrikulací (10. 11. 1998) a „promocí“ (28. 6. 2001) na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích a navazující účasti v evropském vzdělávacím programu SoLiLL: Self organised Learning in Later Life (2000–2002) šesti partnerských zemí přispělo dvacet osm účastníků Univerzity třetího věku k tomu, že Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích prezentuje vzdělávací koncepci jako „příklad dobré praxe“.

2001/2002–2003/2004. Čtvrtý vzdělávací cyklus Univerzity třetího věku (2001–2004) na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích a na detašovaném pracovišti v Písku ověřil model víceetapového vzdělávání a naznačil další možnosti k rozšíření „univerzitní“ nabídky programů, oborů, modulů a inovačních vzdělávacích kurzů pro zájemce v pozdějším věku. Studium specifik procesu vzdělávání v pozdějším věku, příprava a uspořádání konference „Aktuální otázky vzdělávání seniorů“ (2002) a „Učení v pozdějším věku“ (2003) umožnily představit koncepci navazujícího výběrového programu *Kvalita života v pozdějším věku*. Výběrový program je ojedinělý tím, že do vzdělávacích činností včlenil distanční prvky a pro nový typ výuky připravuje „mentory“ a projektové manažery z řad aktivních seniorů. Příprava mentorů a seniorských týmů na participaci programů v národních a evropských projektech naznačila směr, kam se Univerzita třetího věku na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích na cestě svého dalšího rozvoje bude ubírat.

2004/2005–2006/2007. Šedesát teoretických přednášek a navazujících seminářů, dvě studijní soustředění, realizovaná nabídka volitelných kurzů na podporu počítačové a informační gramotnosti, vzdělávací akce „Internet pro seniory“ ve spolupráci se sdružením Život 90 vyplnily základní program oboru Člověk ve zdraví, nemoci a tísní v pátém vzdělávacím cyklu (2004–2007). Jejich realizace potvrdila pevné obsahové a organizační ukotvení šestisemestrových studijních oborů ve vzdělávacím systému Univerzity třetího věku a vytvořila prostor pro další vzdělávací

činnosti a nové projektové aktivity. Seniorské týmy Univerzity třetího věku se staly řešiteli evropských projektů CBC Phare: Žít aktivně a s přáteli na druhé straně hranice (2004–2005), Interreg IIIA: Nová setkání s přáteli na obou stranách hranice (2005–2006) a Interreg IIIA: Osobnost a místa česko-rakouského pohraničí, které spojuje historie a současnost (2006–2007) a nové Centrum celoživotního vzdělávání – U3V budované z prostředků Rozvojových projektů MŠMT na podporu rozvoje infrastruktury Univerzity třetího věku (2004–2009) se stalo důstojným edukačním a projektovým zázemím.

2007/2008 – 2009/2010. Informační a komunikační technologie (ICT) přinesly do vzdělávání seniorů nové podněty. Výuka v ucelených studijních programech a modulech probíhala s jejich podporou. Široká a strukturovaná nabídka kurzů s možností výběru podle úrovně znalostí, dovedností i zájmu účastníků a cílových skupin – začátečníků, pokročilých, účastníků a absolventů U3V, mentorů i seniorských týmů v projektech e-LiLL: e-Learning in Later Life (2006–2008) a EWA: European Women in Older Age (2010–2012) – se neomezila pouze na výuku. Vícestupňový vzdělávací model, umožňující účastníkům studijní plány oborů spoluvytvářet, modifikovat, nové a navazující programy a kurzy iniciovat, dokonce do nich v roli mentorů vstupovat, a jejich vzdělavatelům „univerzitní“ charakter výuky garantovat, se stal nástrojem a zárukou kontinuálního rozvoje seniorského vzdělávání jako specifické formy celoživotního učení na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Ukazuje cestu vpřed, nevrací absolventy zpět do tradičních a opakujících se programů a kurzů.

2010/2011 – 2012/2013. Základní nabídku vzdělávacích programů Univerzity třetího věku tvořilo v akademickém roce 2010/2011 pět studijních oborů: *Člověk ve zdraví, nemoci a tísní*, *Člověk jako součást přírody*, *Člověk v přírodě a společnosti*, *Péče o duchovní rozměr člověka a Křesťanská reflexe*. Navazující výběrové programy *Kvalita života* a *Evropské ženy v pozdějším věku*, volitelný psychologický modul (*Komunikace jako základ kultury*, *Konflikty v interpersonálních vztazích* a *Inspirovat asertivity*), historický (*Z historie Českých Budějovic*, *Tradice a zvyky, zvláště jihočeské*) a přírodovědný modul (*Šumava známá a neznámá*)

nabídku obohatily. Kurzy výtvarné tvorby a pohybové výchovy (Nordic walking) ji zatraktivněly. Kurzy ICT umožnily rozvíjet seniorské vzdělávání s podporou informačních a komunikačních technologií, souběžnou a paralelní výukou (individuální, projektovou, mezigenerační) zvyšovat vzdělávací kompetence účastníků. „Živá“ bezprostřední komunikace s nimi a mezigenerační setkávání seniorů a studentů akreditovaných oborů na přednáškách v univerzitních posluchárnách, knihovnách a archivech, při řešení výzkumných a projektových zadání, získávání údajů a jejich následné interpretaci se ukázala jako nezastupitelná. Dobrým příkladem této spolupráce byla realizace společných univerzitních přednášek a přednáškových cyklů určených řádným studentům oborů anglistiky prof. PhDr. Martina Hilského, CSc. (*Shakespeare v kontextu evropské renesance*) a historie prof. PhDr. Václava Bůžka, CSc. (*Světy posledních Rožmberků*).

Další nové zájemce získala U3V nejen zařazením mimořádně úspěšného cyklu Šumava známá a neznámá pod taktovkou absolventů Univerzity třetího věku (Ing. Jarmily Hanákové, Františky Kuncové), ale také rozšířením konzultační a poradenské činnosti pro seniory. V rámci programu zvyšování finanční gramotnosti byl ve spolupráci s Českou národní bankou do nabídky kurzů celoživotního vzdělávání zařazen cyklus *Finanční trhy a my*, garantovaný JUDr. Helenou Kolmanovou, ředitelkou Odboru ochrany spotřebitele. V akademickém roce 2010/2011 poskytovala JU vzdělávání v 35 programech Univerzity třetího věku 1 141 účastníkům.